

Självständigt arbete (examensarbete), 15 hp, för
Förskollärarytbildning Utbildningsvetenskap
HT 2017

Förskollärares arbete kring flerspråkiga barns modersmål

En kvalitativ studie som beskriver hur förskollärare
tillvaratar förskolebarns modersmål

Rose-Marie Desanginés och Lisa Pålsson

Sektionen för lärande och miljö

Författare

Rose-Marie Desanginés och Lisa Pålsson

Titel

Förskollärares arbete kring flerspråkiga barns modersmål - En kvalitativ studie som beskriver hur förskollärare tillvaratar förskolebarns modersmål.

Handledare

Elisabet Radeklev

Examinator

Marie Fridberg

Sammanfattning

Syftet med studien är att undersöka hur förskollärare uppfattar sitt arbete med flerspråkiga barns modersmål i verksamheten. Studien utgår från en kvalitativ forskningsmetod där empirin består av intervjuer. Fyra förskollärare har intervjuats till arbetet. Samtliga arbetar på olika förskolor i mångkulturella områden i södra Sverige. Studien grundar sig i en fenomenografisk utgångspunkt. Resultatet i studien visar att förskollärare har en medvetenhet om språkets betydelse för barns utveckling och lärande. Förskollärare använder sig av olika strategier under naturliga situationer som måltider i verksamheten för att tillvarata flerspråkiga barns modersmål. Det visar sig att det finns utmaningar i arbetet med flerspråkiga barns modersmål, där ett exempel är tidsbrist.

Ämnesord

Flerspråkighet, modersmål, förskola, förskollärare.

Förord

Vi vill börja med att tacka vår handledare Elisabet Radeklev för all stöttning, uppmuntring och tillgänglighet under arbetets gång som har gett oss kraft att kämpa vidare.

Tack till alla forskollärare i studien för att ni tog er tid och ställde upp på intervjuerna. Det var inspirerande att få höra ert arbete och detta tar vi med oss i vår framtida yrkesroll.

Vi vill även tacka våra familjer och vänner för allt stöd och förtroende som ni har gett oss.

Till sist ett stort tack till oss själva för ett bra samarbete, förtroende och tillit. Utan skratt och tårar hade vi inte klarat detta.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1. Bakgrund	2
2. Syfte och forskningsfrågor	4
2.1. Avgränsningar	4
2.2. Begrepp.....	5
3. Litteraturgenomgång med forskningsöversikt.....	6
3.1. Mångkulturella samhället och flerspråkighet	6
3.2. Språkväxling.....	7
3.3. Språkstatus, språk och identitet	8
3.4. Förskollärarens förhållningssätt	8
3.5. Föräldrarnas inflytande.....	11
3.6. Teoretisk utgångspunkt: fenomenografi.....	12
4. Metod och bearbetning av empiri	14
4.1. Val av insamlingsmetod	14
4.2. Urval	15
4.3. Genomförande	15
4.4. Bearbetning och analys av data	16
4.5. Etiska övervägande.....	16
4.6. Metodkritik	17
5. Redovisning av resultat.....	19
5.1. Strategier.....	19
5.2. Utmaningar	20

5.3. Att tillvarata föräldrars kunskap	20
5.4. Förhållningssätt	21
6. Sammanfattande analys av resultat.....	23
7. Diskussion.....	25
7.1. Yrkesroll	28
8. Vidare forskning	29
Referenslista	30
Bilaga 1.....	33
Bilaga 2.....	34

1. Inledning

Sverige är ett mångkulturellt land som de senaste åren haft stor tillströmning av flyktingar. Skolverket (2013) skriver att vart femte barn i förskolan har ett annat modersmål än svenska. Detta innebär att pedagoger på förskolor måste få kunskap och visa engagemang för mångkulturaliteten som uppstår, för att alla barn ska få samma förutsättningar för lärande och utveckling. Läroplanen för förskolan tar upp betydelsen av att flerspråkiga barn får använda sitt modersmål i förskolan "Barn med utländsk bakgrund som utvecklar sitt modersmål får bättre möjligheter att lära sig svenska och även utveckla kunskaper inom andra områden. Av skollagen framgår att förskolan ska medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål" (Skolverket 2016, s.7). Dessutom visar forskning att förskolan har en betydande roll att stödja och utveckla flerspråkiga barns modersmål. Det är viktigt att ha en verksamhet som inkluderar alla barns olika språk och se det som en tillgång samt att barn får använda sig av sitt modersmål i den dagliga verksamheten, detta nämner Svensson (2012) i sin studie om flerspråkiga barn.

Vi är två lärarstudenter som heter Rose-Marie Desanginés och Lisa Pålsson som studerar på Högskolan Kristianstad. Under utbildningens gång har vi vikarierat och haft verksamhetsförlagd utbildning på olika förskolor. Vi har upplevt att det skiljer sig åt hur pedagogerna arbetar och tar tillvara på flerspråkiga barns modersmål. Vi har erfarenhet av att det skiljer sig inte bara mellan kommuner utan även i olika stadsdelar i samma städer. Det som gör skillnaderna är att förskolor arbetar med barns modersmål olika mycket, vissa förskolor arbetar med det dagligen och får in det i naturliga situationer som under måltider, påklädning och under barnens fria lek. Vi vill därför undersöka hur förskollärarna beskriver hur de tillvaratar flerspråkiga barns modersmål. Detta har väckt ett intresse hos oss eftersom vi kommer att arbeta med detta i framtiden och vi anser att språket är ett viktigt kommunikationsredskap.

Rose-Marie har erfarenhet av att ha annat modersmål än svenska och lärde sig svenska i förskolan med hjälp av en pedagog som talade samma språk. "Detta hjälpte mig väldigt mycket, både med språket och att känna tillhörighet. Jag har alltid varit stolt över att kunna ett extra språk och jag ser inte det som ett hinder utan som en möjlighet". Ladberg

(2015) nämner i sin skrift om flerspråkighet, att språk och identitet hör ihop. Språket är viktigt för att känna tillhörighet, delaktighet och för att utveckla sin identitet. Vi avslutar inledningen med att lyfta ett citat från Ladberg (2015, s.7) för att styrka vilken betydelse språket har för individen.

Språk är liv. Språk är bron mellan människor. Vi människor behöver språk för att möta varandra, för att förstå och bli förstådda. Kan jag uttrycka mig så kan jag nå fram till andra människor. Fråntas jag den möjligheten så blir jag ensam. Fasansfullt ensam.

1.1. Bakgrund

Det har forskats en del om mångkulturella samhället i invandrartäta områden i Sverige som Lunneblad (2009) skriver om. Trots att Sverige är ett mångkulturellt land betyder det inte att alla förskolor arbetar aktivt med barnens modersmål och kultur. Detta nämner Lunneblad och hänvisar till Ehns (1986) studie. Ehn besökte en förskola i ett mångkulturellt område där pedagogerna på förskolan inte tog tillvara på barnens modersmål och kultur. Vidare hänvisar Lunneblad (2009) till Ronström m.fl. (1995) som gjorde en liknande studie i samma område som Ehns (1986) och upptäckte att verksamheten inte har förändrats på dessa år. Pedagogerna på förskolan inkluderade inte flerspråkiga barns kultur, språk och erfarenhet utan arbetade med svenska traditioner och språk. Musk och Wedin (2010) har skrivit om flerspråkighet och nämner att tidigare forskning visar att under 1800–1960 talet trodde man att det var svårt för hjärnan att behärska mer än ett språk. Detta anses fortfarande vara ett problem att behärska, vilket Ladberg (2015) nämner i sin skrift. Människor som är enspråkiga ger ibland uttryck för fördomar om flerspråkighet. Fördomar som att det är komplicerat att tala flera språk, att det är ett problem att blanda språk i meningar och ord, och att det endast får plats ett språk i hjärnan. I Sverige är det många som är enspråkiga, vilket betyder att det talas endast ett språk i hemmet (Ladberg 2015).

Idag vet vi att språk är viktigt för barns utveckling och lärande, vilket Skolverket (2016) nämner, att barn med ett annat modersmål än svenska har enklare att lära sig svenska om verksamheten tar tillvara på barnens modersmål. Det är en viktig del i barnets

språkutveckling och ger barnet en trygghet, självkänsla och identitet nämner Calderon Frank (2004).

2. Syfte och forskningsfrågor

Syftet med vår studie är att undersöka hur förskollärare uppfattar sitt arbete med att tillvarata flerspråkiga barns modersmål i verksamheten.

Frågeställningarna nedan ligger till grund för vår studie:

- Hur beskriver förskollärarna sitt arbete med flerspråkiga barns modersmål?
- Vilka strategier beskriver förskollärarna att de använder sig av för att ta tillvara på flerspråkiga barns modersmål?

2.1. Avgränsningar

Då studien har som syfte att undersöka hur förskollärare uppfattar sitt arbete med att tillvarata flerspråkiga barns modersmål i verksamheten har vi utgått från en kvalitativ metod. För att utföra vår studie har vi intervjuat fyra förskollärare i ett mångkulturellt område i södra Sverige. Vi har valt fyra förskollärare för att ett av deras uppdrag från läroplanen för förskolan är att arbeta med barns modersmål. Vi valde att intervjua fyra förskollärare för att hålla tidsramen, då den är begränsad. En av våra avgränsningar är att vi har valt att göra studien på mångkulturella förskolor där arbetet med barnens modersmål bör finnas för att barnen ska utveckla både det svenska språket men även sin självkänsla, identitet och trygghet (Calderon & Frank 2004). Vi har även utgått från förskolor i olika stadsdelar för att få olika perspektiv hur förskollärarna uppfattar sitt arbete.

Liknande studie har gjorts tidigare utav Palla (2004) som har gjort en magisteruppsats där betydelsen av modersmål för flerspråkiga barns utveckling och lärande är i fokus. Likt vår studie tar Palla upp pedagogernas förhållningssätt och strategier. Det som skiljer vår studie jämfört med Pallas är att vårt syfte är att undersöka hur förskollärarna uppfattar sitt arbete med att tillvarata flerspråkiga barns modersmål i verksamheten, eftersom vi har intervjuat fyra förskollärare utgår vi från deras perspektiv och kan inte utgå från att alla förskollärare arbetar på detta sätt. Trots tidigare forskning i ämnet är det fortfarande ett

problem att många förskolor inte arbetar med flerspråkiga barns modersmål uppfattar vi utifrån egna erfarenheter.

2.2. Begrepp

Skolverket (2017) skriver om begrepp som definierar flerspråkighet och modersmål.

Modersmål - även kallad för förstaspråk, är det första språket som barnet lär sig i tidig ålder, i en hemmiljö där första språket definieras som huvudspråket i kommunikationen. Barn kan ha mer än ett modersmål om föräldrarna har två olika språk och talar dessa med barnet.

Flerspråkighet - individen har förmåga att behärska och tala mer än ett språk.

3. Litteraturgenomgång med forskningsöversikt

Syftet med vår studie är att undersöka hur förskollärare uppfattar sitt arbete med att tillvarata flerspråkiga barns modersmål i verksamheten. Nedan presenteras grundläggande och aktuell litteratur för vår studie under följande rubriker: mångkulturella samhället och flerspråkighet, språkets status, språk och identitet, förskollärares förhållningssätt, föräldrarnas inflytande och teoretisk utgångspunkt. Databaser som vi har använt oss av är Summon på Hkr, uppsök och bibliotekssökning på Högskolan Kristianstad och Malmö Högskola. Sökord: flerspråkighet, modersmål, förskola, barn, multiling, bilingual, preschool, child, toddlers.

3.1. Mångkulturella samhället och flerspråkighet

I detta avsnittet belyser vi det mångkulturella samhället och flerspråkighet där vi använder oss av olika forskares perspektiv. Lunneblad (2013) skriver om det mångkulturella samhället och påpekar att det finns olika betydelser och uppfattningar om vad det innebär. I förskolans värld är grunderna i det mångkulturella samhället, kultur, identitet och etnicitet. Bergstedt och Lorentz (2004) beskriver det mångkulturella samhället som ett samhälle med olika kulturer, medborgare med olika kulturella, etniska och religiösa bakgrunder. Vidare beskriver författarna om interkulturellt lärande och att det kan användas som ett pedagogiskt verktyg för att skapa möjligheter och förutsättningar för individer med olika kulturella, etniska och religiösa bakgrunder. Interkulturellt lärande innebär att individer med olika bakgrund lär sig med och av varandra genom kommunikation. Detta bidrar till olika kulturella perspektiv till lärandet (Bergstedt & Lorentz 2004).

Vidare diskuteras begreppet flerspråkighet, vilket är ett av begreppen i vår studie. Som tidigare nämns har Musk och Wedin (2010) skrivit om flerspråkighet och att förr hade man inte så mycket kunskap om hur språk fungerade och vad det har för påverkan i hjärnan. Ladberg (2015) anser att många människor än idag inte har tillräckligt med kunskap om och har fördomar om flerspråkighet. Det kan vara fördomar som att det är svårt för hjärnan att hålla reda på flera språk. Vidare nämner författaren att flerspråkighet är en fråga om mänskliga rättigheter och alla barn ska få möjlighet att använda sitt

modersmål och få lära sig språket som talas i landet man lever i. Calderon och Frank (2004) nämner också att människan kan behärska flera språk på grund av språkförmågan som vi människor har.

Ladberg (2015) påpekar att flerspråkighet sällan uppmuntras i svenska miljöer eftersom ett språk anses vara det rätta och flerspråkighet anses vara problematiskt. Vidare nämner författaren att om samhället är positiv till flerspråkighet och ser det som naturligt och värdefullt, ger det möjlighet för flerspråkiga barn att använda alla sina språk. Förskolan bör tidigt tillvarata barns alla språk vilket Calderon och Frank (2004) nämner och påpekar även att forskning visar att under förskoleåren är barnens språkutveckling som intensivast. Forskning visar även att flerspråkiga barn som får använda sitt modersmål i förskolan stimuleras i sin språkutveckling.

3.2. Språkväxling

Människan kan behärska flera språk samtidigt, vilket i sin tur kan leda till att individen blandar ihop meningar och ord på olika språk. Detta kallas för språkväxling vilket Ladberg (2015) skriver om. Det kan handla om att barn växlar mellan språken efter den kunskap de behärskar, då kan barn växla i meningar och lägga till ord från ett annat språk för att barnet inte kan just det ordet på språket. Barn kan också använda sig av språkväxling efter vem barnet talar med, ett exempel som författaren nämner är att barnets föräldrar talar olika språk med barnet och då kan barnet växla mellan föräldrarnas språk efter vem barnet talar med. Språkväxling kan anses vara fel eftersom det kan anses vara rörigt och att man inte kan tala ett språk ordentligt (Ladberg 2015). Språkväxling skriver även Musk och Wedin (2010) om där de kallar det för kodväxling. Det finns fördomar när flerspråkiga barn blandar språken när de talar med varandra, att de inte har förmåga att styra båda språken. Vidare skriver författarna att forskning visar det motsatta, när människor blandar språken innebär det att de har stor kontroll över språken annars kan de inte använda sig av språkväxling.

Under nästa rubrik beskrivs språkstatus och vad det har för påverkan i samhället och för individen.

3.3. Språkstatus, språk och identitet

I samhället finns det språkstatus och det innebär att språk har olika hög prestige i samhället. Spanska är ett språk som har hög prestige i Sverige om man jämför med andra språk som till exempel somaliska eller arabiska. Vissa språk anses vara mer användbara i samhället och andra inte, vilket påverkar människorna som talar språken på olika sätt (Ladberg 2015). Detta tar även Svensson (2012) upp att språken kan ha olika status i samhället på grund av värderingar, attityder och är inte lika självklara vilket leder till att bemötandet ser olika ut. Här hänvisar Svensson till Thomas och Collier (2002) som har kommit fram till att lärarens positiva inställning till flerspråkighet kan ge en positiv inverkan på barns skolresultat till skillnad från en inställning med negativ inställning till flerspråkighet.

För att få bort språkstatus måste vi se alla individer som lika värda, för språk och identitet hänger ihop. Får man fördomar och negativa kommentarer om sitt språk kan det även påverka identiteten. En konsekvens till detta är att personen kan sluta tala sitt språk. Detta gäller även om personen får höra fördomar om sin identitet. Människans identitet formas tidigt i livet, barn försöker att passa in tidigt i samhällets normer och värderingar och barn märker tydligt när de inte gör det (Ladberg 2015). Även Calderon och Frank (2004) skriver att språk är en del av identitet och att det ger självkänsla och utvecklingsmöjligheter. Språk ger möjlighet att fungera i kulturen som man vistas i och det ger tillgång till fler världar.

3.4. Förskollärarens förhållningssätt

Förskolan har en viktig roll till att barn ska uppmuntras och utvecklas i sitt modersmål. För att stödja och vidareutveckla barn i en dubbel kulturtillhörighet krävs det att personalen på förskolan har ett interkulturellt förhållningssätt. Detta innebär att personalen är insatt om sin roll utifrån sin egen etniska bakgrund, vilket skapar en förståelse för hur ett mångkulturellt samhälle kan reflekteras i förskolan (Calderon & Frank 2004). Pedagogernas förhållningssätt belyser även Ladberg (2015) som skriver att när pedagoger möter flerspråkiga barn i förskolan är det viktigt att ta tillvara på barnens alla språk. Hjärnan har en stor kapacitet att uppta och hålla reda på flera språk samtidigt, vilket pedagogerna måste förstå eftersom barn kan lära sig flera språk om det är

nödvändigt. Detta påpekar även Skans (2011) i sin avhandling där pedagogernas förståelse för barnens språk ska anpassas i den aktuella verksamheten. Pedagoger som arbetar på flerspråkig förskola ska möta flerspråkiga barns olika bakgrunder samt arbeta med deras modersmål. Författaren nämner att det inte bara är samhället som förändras utan även personal och barngrupperna i förskolan, därför behöver personal och förskolan anpassas till den aktuella barngruppen som finns i verksamheten.

Haworth, Cullen, Simmons, Schimanski, McGarva och Woodhead (2006) skriver i sin studie om lärarens roll i barns flerspråkiga utveckling, i en sociokulturell tolkning. De nämner att lärarna ska erbjuda barnen en berikad miljö med material som ska utmana och utveckla barnen i sitt modersmål, men även ha en positiv och accepterad miljö. Vidare nämner författarna om lärarna har en positiv inställning till barnens modersmål och bjuder in de olika språken i verksamheten lär barnen sig av varandra. Författarna anser att lärarna ska vara intresserade, visa engagemang och integrera alla barn i verksamheten. Där de ska vara medvetna om vilka strategier och metoder de använder sig av för att förstärka barnens lärande i sitt modersmål. I studien använder sig lärarna av en sociokulturell baserad läroplan för att barnen ska få ta del av varandras språk och kultur.

Ett tillvägagångssätt som pedagoger i förskolan kan arbeta med är att stimulera barns språk på olika sätt nämner Svensson (2012). Författaren påpekar att forskning visar att förskolan måste stödja alla barn i deras språkutveckling oavsett vilket modersmål de har, men även att flerspråkiga barn känner att deras modersmål är inkluderat i den dagliga verksamheten på förskolan. Författaren nämner även att pedagogerna i verksamheten bör ta tillvara på barns intresse för sitt modersmål som de sedan kan utforska tillsammans med barnen, uppmuntra och stödja på bästa sätt. Om pedagogerna får större medvetenhet i barnens språkkunskaper och respekterar dessa får barnen en möjlighet att utveckla alla sina språk. Även Calderon och Frank (2004) anser att pedagogen ska stödja både barnets modersmål och det nya språket för att utvecklas i sin språkutveckling.

En metod som pedagoger i förskolan kan använda sig av för att tillvarata flerspråkiga barns modersmål skriver Kultti (2014) om i sin studie. I studien nämner författaren hur pedagogerna använder sig av måltiderna i förskolan för att lära flerspråkiga barn svenska.

I studiens resultat visar det sig att pedagogerna endast talar svenska under måltiderna och använder sig inte av flerspråkiga barns erfarenhet, kultur, värderingar och modersmål. Barnen deltog i samtal kring matsituationen utifrån sin egen kompetens och språkkunskap. Vidare poängterar författaren att om pedagogerna inte tillvaratar flerspråkiga barns modersmål genom ord och fraser kan detta inte användas som en tillgång till lärande (Kultti 2014).

Det finns olika strategier som pedagogerna kan arbeta med för att stödja flerspråkiga barns modersmål. Strategier som sång, sagor, samtal, lek, fantasi där barnen och pedagogerna samspelar med varandra (Calderon & Frank 2004). Detta belyser även Skans (2011) utifrån sin avhandling att pedagoger är intresserade och villiga att arbeta med barnens modersmål utifrån de didaktiska frågorna, men att det inte alltid blir som de tänkt. Det var oftast vid planerade aktiviteter som samling och sagostund som pedagogerna använde sig av barnens modersmål.

Även Kultti (2013) skriver i sin artikel om sångstunder som språkinläring för flerspråkiga barn i förskolan. Denna forskning visar att förskolans verksamhet kan använda sig av sjungande aktiviteter som stöd till språk och utveckling för flerspråkiga barn, både på svenska och deras modersmål. Deltagandet i sångstunderna kan ske genom observation, verbala och kroppsliga handlingar. Språket ska inte ses som ett hinder utan alla ska kunna delta. I sångstunderna används både sång, gester och språk möjligheter. Pedagogerna vägledde barnen genom att använda sig av pekning, ställde frågor och upprepning på svenska under sångstunderna. Trots att sångerna sjöngs på svenska så tog några barn eget initiativ och sjöng på sitt eget språk vilket var accepterat av pedagogerna. Författaren påpekar att det är viktigt vilket förhållningssätt pedagogerna har, att de visar hänsyn och tillvaratar barnens erfarenheter och kunskaper. Sångstunderna genomsyras av det svenska samhället, traditioner och kultur. Fast att sångstunderna är en bra strategi att utveckla flerspråkiga barnens modersmål, valde pedagogerna att inte tillvarata dessa. Även om pedagogerna inte gjorde detta tog barnen eget initiativ att använda sitt modersmål tack vare sångstunderna (Kultti 2013).

Likt ovan skriver Palla (2004) om betydelsen av modersmål för flerspråkiga barns utveckling och lärande. Resultatet i studien visar att det finns en medvetenhet hos

pedagogerna kring modersmålets betydelse när det gäller lärande och utveckling. Pedagogerna är positiva till flerspråkighet och lärande vilket reflekterar deras förhållningssätt i verksamheten. Pedagogerna arbetar med barnens modersmål i både naturliga situationer och planerade aktiviteter. Naturliga situationer kan vara under måltider, leken, sagostunder och spontana samtal. De planerade aktiviteterna kan vara musik, teater, utflykter eller rörelselekar. Resultatet i studien visar även att de flerspråkiga barnen får möjlighet att utveckla sin identitet och självkänsla i förskolan. Till skillnad från Kulttis (2013) studie tar pedagogerna i Pallas (2004) studie tillvara på barnens modersmål under sångstunderna.

3.5. Föräldrarnas inflytande

I detta avsnitt tar vi upp betydelsen av föräldrarnas inflytande i verksamheten. Lunneblad (2009) har gjort en studie på en förskola där pedagogerna arbetade med ett tema som hade fokus på barnens kultur och språk. I temat synliggjorde pedagogerna alla barns olika språk vilket resulterade i att barnen kände tillhörighet, gemenskap och acceptans. Detta märkte även barnens föräldrar hemma. En förälder berättade att tack vare temat på förskolan, har det ändrat barnets inställning till modersmålet och barnet ville samtala om sitt språk och kultur men även om andras (Lunneblad 2009).

Thomauske (2011) skriver i sin studie om flerspråkighetens betydelse för lärare och flerspråkiga föräldrar i Tyskland och Frankrike. I studien ansåg lärarna att om barnen talade landets dominerande språk i hemmet skulle barnen känna tillhörighet i skolan. Vissa lärare menade även att om barnens modersmål används i skolan kan detta leda till att barnen får svårighet att lära sig det dominerande språket och detta kan leda till skolsvårigheter. Vidare nämner författaren att de flerspråkiga barnens föräldrar ser modersmålet som en tillgång och tillhörighet till sina familjerötter och ursprungsland. Föräldrarna i studien påpekade att modersmålet är en del av barnens identitet och förlorar barnen sitt modersmål, förlorar barnen även sin identitet. Dessutom nämner Thomauske (2011) att det finns forskning som visar att barn som talar mer än ett språk kan blanda de olika språken men detta är inget problem utan barnet lär sig att urskilja språken så småningom.

Palla (2004) lyfter även betydelsen av föräldrarnas inflytande i förskolan i sin studie. Pedagogerna i studien berättar om betydelsen av att ha ett samarbete med flerspråkiga barns föräldrar. De berättar vidare att deras förhållningssätt har en viktig roll för att välkomna barns familj och kultur i verksamheten. Författaren nämner att pedagogerna ska låta alla vara delaktiga i verksamheten oavsett bakgrund, språk och kultur. I studien nämner pedagogerna att de kan ha svårt att kommunicera med föräldrarna eftersom de kan ha svårt att behärska det svenska språket, men pedagogerna ser inte detta som ett hinder eftersom de är nyfikna och intresserade. De använder sig av andra strategier för att kommunicera med föräldrarna som t.ex. tolk, bilder, översätta skrifter, barnens syskon och videofilmer. Vidare skriver författaren i sin studie hur pedagogerna tar tillvara på föräldrarnas kunskap och erfarenhet i verksamheten. Pedagogerna frågar föräldrarna om deras traditioner och högtider som sedan används i verksamheten. Föräldrarna deltar i olika aktiviteter där deras traditioner och högtider är välkomna där de får dela med sig av maträtter, sånger och språk. Till skillnad från lärarna i Thomaske (2011) studie är pedagogerna i Pallas (2004) studie positiva till flerspråkiga barns modersmål och ser det som en tillgång i verksamheten.

3.6. Teoretisk utgångspunkt: fenomenografi

I vår studie har vi valt att använda oss av fenomenografi som teoretisk utgångspunkt. Fenomenografien valdes eftersom vi ska tolka och få en uppfattning av hur förskollärarna uppfattar sitt arbete med flerspråkiga barns modersmål i verksamheten. Våra tolkningsbegrepp är uppfattning och tillvarata.

Marton och Booth (2002) har skrivit om fenomenografi. De skriver att grunden i fenomenografi är att erfara någonting i sin omvärld. Författarna menar att människor vill veta hur andra människor tänker och uppfattar sin omvärld utifrån olika områden. Uppfattningar har en stor variation eftersom människor har olika erfarenheter och upplevelser. Vidare nämner författarna om att rangordna uppfattningar i den insamlade data för att se likheter och skillnader.

Dahlgren och Johansson (2015) skriver att fenomenografi som forskningsansats har en viss karaktär på forskningsfrågorna. De fenomenografiska forskningsfrågorna ställs för

att forskaren ska få en uppfattning om respondentens tankar och upplevelser. Det behövs endast få frågor och det tillkommer ofta följdfrågor för att förstå respondentens svar och uppfattning bättre. Vidare skriver författarna att fenomenografi som metodansats innebär att forskaren analyserar det samlade materialet från enskilda personer. Fokuset inom fenomenografi är att se människors variation att tänka och förstå sin omvärld än att se likheterna. En uppfattning kan formuleras på olika sätt och den största utmaningen är att förstå någon annans sätt att förstå sin omvärld (Dahlgren & Johansson 2015).

Under bearbetning av vår data kommer vi använda oss av en fenomenografisk analysmodell och följa de olika stegen som modellen innehåller. Första steget är att bekanta sig med det insamlade data genom att läsa de transkriberade intervjuerna. Andra steget är att sortera ut det mest intressanta och viktigast i transkriberingen, det som är relevant till studien. Tredje steget är att urskilja och hitta likheter i den insamlade data. Fjärde steget är att ordna det insamlade materialet i olika kategorier utifrån likheter och skillnader som sedan relateras till varandra. Femte steget är att kategorisera likheterna i det insamlade materialet och hitta det viktigaste i det. Sjätte steget är att namnge kategorierna och förklara vad de handlar om. Sjunde steget är jämföra kategorierna för att se om de kan delas upp i fler kategorier (Dahlgren & Johansson 2015).

De centrala begreppen som kommer att användas i analysen är uppfattning och tillvarata.

4. Metod och bearbetning av empiri

I metodavsnittet presenteras metoden för studien. Undersökningen är grundad i en kvalitativ metod. Enligt Denscombe (2014) kännetecknas en kvalitativ metod genom att göra till exempel intervjuer, vilket har använts i den här studien. Kvalitativ metod har valts som forskningsmetod eftersom det kännetecknas av att skapa en bättre förståelse av intervjupersonernas handlande vilket vi som forskare ska tolka och uppfatta (Magne Holme & Krohn Solvang 1997). Forskningsmetoden kan vi koppla till vårt syfte som är att undersöka hur förskollärare uppfattar sitt arbete med att tillvarata flerspråkiga barns modersmål i verksamheten. Under metodavsnittet redogörs även valda förskolor och intervjupersoner till undersökningen. Vilka estetiska övervägande som har valts samt bearbetning av det insamlade data. Avslutningsvis diskuteras vald metod under metodkritik.

4.1. Val av insamlingsmetod

Insamlingen av data har gjorts genom intervjuer och fältanteckningar. Denscombe (2014) skriver när forskaren vill få reda på människors uppfattningar, åsikter, erfarenheter och känslor omfattar intervjuer en bra metod för detta. Magne Holme och Krohn Solvang (1997) menar att när forskaren använder sig av kvalitativa intervjuer liknar detta ett vanligt samtal där respondenten ska vara i centrum och forskaren får inte påverka samtalet. Dock är det viktigt som forskare att se till att man får svar på det som avses att undersökas. Intervjuerna vi har använt oss av är semistrukturerade intervjuer. Denscombe (2014) skriver om semistrukturerade intervjuer och dess innebörd. Semistrukturerade intervjuer innebär att intervjuaren har förberett med frågor som ska besvaras men frågorna behöver inte besvaras i ordning. Intervjuaren kan vara flexibel och kan låta respondenten utveckla sina tankar, åsikter och idéer om frågorna som tas upp. Respondenterna är i fokus och har stort talutrymme. För att förstärka vårt minne under intervjuerna tog vi hjälp av ljudupptagning och fältanteckningar. Detta påpekar Denscombe (2014) där han tar upp att det mänskliga minnet inte alltid är trovärdigt och minnen kan förvrängas och vara felaktiga.

4.2. Urval

Vi har intervjuat fyra förskollärare som arbetar på olika mångkulturella förskolor i södra Sverige. Vi har utgått från bekvämlighetsurval samt sannolikhetsurval. Denscombe (2014) skriver att bekvämlighetsurvalet grundas i forskarens bekvämlighet. Bekvämlighetsurval använts av många forskare för att spara tid och pengar. Därför har vi valt att intervjua förskollärare på förskolor i södra Sverige som vi har kännedom om. Sannolikhetsurval innebär att forskaren har en uppfattning av sitt urval av människor i sin undersökning, där det ska vara representativt och sanning. För att det ska vara trovärdigt och att vi får svar på det vi ska undersöka ska vi intervjua förskollärare som har kunskap och erfarenhet om det som vår studie ska handla om (Denscombe 2014). Det kan tilläggas att det valdes fyra förskollärare för att det skulle finnas tillräckligt med data till studien men också för hinna transkribera intervjuerna vilket är tidskrävande. Förskollärarna är relevanta till vår studie för att kunna besvara vårt syfte och forskningsfrågor.

4.3. Genomförande

I studien har vi intervjuat fyra förskollärare som arbetar på olika förskolor. Vi valde intervju som metod för att få svar på syftet och forskningsfrågorna i vår studie. Förskolorna valdes ut från olika stadsdelar för att få en mångfald av perspektiv. Vi hade kännedom om förskolorna sedan tidigare. Sedan tog vi kontakt med förskolechefen på de förskolor som var aktuella för vår studie och berättade om syftet med forskningen som skulle utföras. Dessutom frågade vi förskolechefen om det fanns tillgängliga förskollärare som var intresserade att delta i studien. Därefter skickade vi ut missivbrev till de aktuella förskolorna där vi förklarade och beskrev om vårt syfte med studien på ett mer utförligt sätt. När förskollärarna hade bestämt sig för att delta i studien bokade vi tid för intervju. Vi skrev intervjufrågor som var relevanta till vår studie för att få svar på forskningsfrågorna.

Samtliga intervjuer skedde på respektive förskola i personalrum eller konferensrum. Vi valde att genomföra intervjuerna på förskolorna eftersom det är förskollärarnas arbetsplats där vi som forskare inte tar för mycket tid från dem. En nackdel att genomföra intervjun på arbetsplats är att det finns stor sannolikhet att något går fel. Det kan vara

svårt att hitta en tyst plats där man inte blir avbruten (Denscombe 2014). Under intervjuerna användes ljudupptagning och fältanteckningar. Det kan tilläggas att en av oss framförde alla intervjuer och den andra förde fältanteckningar. Vi valde att göra på detta sätt eftersom vi kände oss bekväma och trygga i den rollen. Samtliga intervjuer tog ca. 20 minuter. Därefter började vi att transkribera den insamlade data.

4.4. Bearbetning och analys av data

Under bearbetning och analys av data har vi använt oss av en fenomenografisk analysmodell och följt de sju olika stegen (Dahlgren & Johansson 2015). Analysmodellen nämndes under teoretisk utgångspunkt. Innan vi började transkribera intervjuerna satt vi tillsammans och diskuterade det insamlade materialet. Vi valde att inte rangordna det insamlade materialet som Marton och Booth (2002) skrev om eftersom det fanns för stora likheter i respondenternas svar i studien. Därefter delade vi intervjuerna på hälften detta gjorde vi för att spara tid då transkribering av data är tidskrävande. Vi satt enskilt och lyssnade på intervjuerna och transkriberade materialet. Sedan läste vi igenom det transkriberade materialet flera gånger och letade efter viktiga begrepp på de enskilda intervjuerna. Vidare arbetade vi utifrån intervjufrågorna på ett djupare sätt. Där vi började skriva intervjufrågorna på en whiteboardtavla och därefter skrev ner alla svar från respondenterna på just den frågan. Detta gjordes för att få en överblick på de olika svaren och för att se skillnader och likheter. Utifrån svaren fann vi nyckelord som måltider, böcker, tidsbrist, traditioner, intresse och engagemang. Nyckelorden hjälpte oss att kunna sortera och hitta olika kategorier till vår studie. Kategorierna gjordes efter de ord eller meningar som förekom flest gånger men även viktiga och relevanta begrepp till vårt syfte och forskningsfrågor. Utifrån nyckelorden uppkom det fyra kategorier som presenteras i resultatdelen: strategier, utmaningar, att tillvarata föräldrars kunskap och förhållningssätt.

4.5. Etiska övervägande

Denscombe (2014) skriver när det gäller samtycke till att delta i en undersökning har forskollärarna frivilligt bestämt om de vill delta i undersökningen, vilket vi skrev i missivbrevet. Deltagarna i studien är anonyma och likaså förskolorna när vi analyserar

och presenterar vårt resultat i studien. Deltagarna har fingerade namn. Vi följer även Vetenskapsrådets (2002) fyra forskningsetiska principer som är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet innebär att forskaren ska informera deltagarna om deras medverkan och vilka villkor som finns. Deltagandet i studien är frivilligt och kan när som helst avbrytas. Samtyckeskravet innebär att deltagarna har rätt till samtycke att delta i studien. Konfidentialitetskravet håller frågan om sekretess och tystnadsplikt. Nyttjandekravet innebär att materialet som forskaren samlar in är endast till forskningsändamål. De fyra forskningsetiska principerna har vi även nämnt i missivbrevet som skickades ut till deltagarna.

4.6. Metodkritik

Under rubriken metodkritik tar vi upp vald metod och reflekterar över den. I studien utgår vi från en kvalitativ metod och har använt oss av intervjuer som insamlingsmetod av data.

Vi har använt oss av semistrukturerade intervjuer för att vi ansåg att det var den bästa metoden för att få svar på vårt syfte och forskningsfrågor i studien. Intervjufrågorna bestod av tio öppna frågor med följdfrågor. Vi valde öppna frågor eftersom respondenterna skulle kunna utveckla sina tankar och synpunkter (Denscombe 2014). Under intervjuerna använde vi oss av ljudupptagning och det var till stor användning till transkriberingen av data, då vi kunde spola tillbaka flera gånger. Från början hade vi bestämt intervjua tre förskollärare eftersom transkriberingen är tidskrävande och studiens deadline är tidspressad. Efter tre intervjuer insåg vi att det behövdes en intervju till för att den insamlade data vi hade var inte tillräcklig till undersökningen.

De valda förskolorna hade vi kännedom om sedan tidigare men även vissa av förskollärarna, vilket gjorde att vi valde dessa förskolor och förskollärare. Denscombe (2014) skriver att forskarna väljer oftast sina deltagare medvetet för att deltagarna har en viss information och kunskap om ämnet som forskaren vill undersöka. Vi valde förskolor i mångkulturella områden för att vi antog att de arbetar med flerspråkiga barns modersmål. Nackdelen med det var att vi hade en förväntan av att alla förskollärare

arbetade aktivt med flerspråkiga barns modersmål, det visade sig att inte alla förskollärare gjorde det.

En fundering som uppkom under arbetets gång var om vi skulle ha skickat ut intervjufrågorna i förväg för att deltagarna hade fått möjlighet att fördjupa och förbereda sig på frågorna och kunnat ge mer omfattande svar. Det visade sig att vissa av deltagarna hade svårt att förstå innebörden av frågorna. En tanke till detta är att frågorna skulle ha skrivits fram på ett tydligare sätt.

Under intervjuerna uppstod det situationer som vi inte var förberedda på men vi fick hantera situationen omedelbart. Situationerna som uppstod var att hantera frågorna så att de blev besvarade och att respondenterna inte kom av sig från ämnet. Men även en annan situation där samtalet tystnar och intervjuaren ska känna av situationen. Dels om man behöver hjälpa respondenten med intervjufrågorna eller om respondenten behöver tid att tänka. Denscombe (2014) nämner att som intervjuare behöver man vara uppmärksam och ha förmåga att känna av olika sorters situationer som uppstår. Om informanten börjar tala om annat kan intervjuaren snabbt få kontroll och gå vidare med nästa fråga. Detsamma gäller om det uppstår tystnad under intervjun, då kan intervjuaren bedöma tystnaden som sker och gå vidare därifrån.

5. Redovisning av resultat

I det här kapitlet presenteras resultatet utifrån intervjuerna till vår studie. Kategorierna som vi utgår ifrån är: strategier, utmaningar, att tillvarata föräldrars kunskap och förhållningssätt. Kategorierna valdes ut genom nyckelorden måltider, böcker, tidsbrist, traditioner, intresse och engagemang utifrån resultatet. Respondenterna i studien kallas för förskollärare 1, förskollärare 2, förskollärare 3 och förskollärare 4.

5.1. Strategier

Den första kategorin är strategier som förskollärare i undersökningen använder sig av. Kategorin kommer att belysa olika situationer som förskollärare tillvaratar barnens modersmål i verksamheten.

Samtliga förskollärare i undersökningen svarade att de använde sig av *flerspråkig personal* som arbetar på förskolan som talar samma modersmål som barnen. De använder deras hjälp när svenska språket inte räcker till. Då kan personalen förklara med ord eller meningar vad som försiggår för barnet på deras språk. Förskollärarna använder sig av *enkla ord och fraser* på barnens språk. Det kan vara hälsningar men även fraser som kan beskriva för barnet vad som skall hända. Förskollärare 4 berättar:

Vi benämner olika saker på deras språk som frukt t.ex. Detta är också något som kan hjälpa barnen att lära sig det svenska språket, just att man säger det på deras språk och sedan på svenska.

Förskollärarna i undersökningen berättade att de använder sig av alla tillfällen under dagen för att tillvarata barnens modersmål. Under *måltider* använder förskollärarna sig av enkla ord som vatten och mjölk på barnens modersmål. Även under *utomhus situationer* där de nämner olika insekter och begrepp på barnens modersmål och diskuterar om dessa. De använder sig även av situationer som *blöjbyten, fruktstund* och *musikstund*.

Sånger och böcker är en metod som förskollärarna använder sig av för att tillvarata barnens modersmål i verksamheten. De har sångstunder tillsammans med barnen där de sjunger sånger på olika språk men de använder sig även av böcker som är skrivna på olika språk. Förskollärarna nämner genom att använda sig av böcker och sånger ger detta en anknytning, trygghet och utveckling för barnet. En av förskollärarna påpekar om man inte kan läsa på barnens språk kan detta ändå användas till att *urskilja* och *jämföra tecken* och *bokstäver* på olika språk.

I verksamheten använder sig förskollärare 1 och 3 av *digitala verktyg* för att främja barnens modersmål. De använder sig av Pino på UR, QR-koder och lärplattan för att lyssna på sagor på barnens språk.

5.2. Utmaningar

Den andra kategorin är utmaningar. Under intervjun frågade vi samtliga förskollärare vilka utmaningar som finns i arbetet med flerspråkiga barns modersmål. De flesta svarade att en utmaning är *tidsbrist* i planeringen och att *hitta stödmaterial* till arbetet. Men även att *hitta alla språk* kan vara en utmaning. Vidare nämner två förskollärare att en utmaning är att *främja alla språk lika mycket* och att hitta andra lösningar för att främja språken. Vilket förskollärare 3 bekräftar.

Men jag tror att det är att uppmärksamma alla språk lika mycket. Men även erbjuda alla språk, trots att bara ett barn pratar det.

5.3. Att tillvarata föräldrars kunskap

Den tredje kategorin är att tillvarata föräldrarnas kunskaper. Respondenterna i studien förklarade hur de tar tillvara på föräldrarnas kunskap i verksamheten. De flesta förskollärarna svarade att de frågar föräldrarna om *ord*, *fraser* och *traditioner* om det behövs. Men det finns även föräldrar som kommer självmant och tar med sig *sånger* på deras språk som verksamheten kan använda. Förskollärare 3 berättar om vikten av att vara medveten om vilka språk barnen talar för att kunna ta del av föräldrarnas kunskaper.

Bara att vi vet vilka språk barnen pratar så blir det mycket enklare för oss att fråga.

5.4. Förhållningssätt

Den fjärde kategorin är förskollärarens förhållningssätt för att möta och tillvarata flerspråkiga barns modersmål. Under intervjuerna frågade vi förskollärarna om vilka kunskaper som behövs med att arbeta med flerspråkiga barns modersmål. Under transkriberingen upptäckte vi att förskollärarna nämnde flera gånger om hur viktigt förhållningssättet är för att kunna arbeta med flerspråkiga barns modersmål. Samtliga förskollärare påpekade att *inställning, nyfikenhet, intresse* och *vara lyhörd* är viktiga i förhållningssättet. Vidare tar Förskollärare 3 upp hur viktigt det är att *ha kunskap* om språk och hur man lär sig språk för att utveckla både sitt modersmål och svenska.

Förr trodde man att man skulle förhålla sig till ett språk och det har visat sig vara helt fel. Snarare desto fler språk vi pratar desto lättare är det att hitta lösningar på andra språk.

Vidare frågade vi förskollärarna om de hade tillräckligt mycket kunskap inom ämnet eller om det fanns områden de ville utveckla. Alla förskollärare i studien nämnde att de kan utvecklas mer i arbetet med flerspråkiga barns modersmål. Förskollärare 3 belyser att man ska lyfta barnens modersmål igen på förskolor för att förstå och bilda kunskap om det.

Men jag tror kunskaperna är väldigt olika och hur viktigt man tycker att det är. Det behövs absolut mer kunskap att utvecklas.

En av förskollärarna påpekar att det är många språk i verksamheten att tillvarata och att det kan bli för mycket och det kan vara en anledning till att verksamheten inte tar tag i arbetet.

Under intervjuerna frågade vi vad det viktigaste är att arbeta med barnens modersmål. De flesta förskollärarna lyfter betydelsen att alla språk är lika värda och att de ska accepteras i verksamheten. Men även att förskollärarna inte ska glömma sitt uppdrag från styrdokumentet. Förskollärare 1 bekräftar.

Vi är alla från olika länder och det ska vi ta tillvara på, det är något som är bra. Och se alla barn som individer. Vi vet ju att stärker man barnens hemspråk så stärker man även svenskan.

Avslutningsvis nämnde förskollärare 3 om att det viktigaste i arbetet med flerspråkiga barns modersmål är att barnens självkänsla växer och får utvecklas. Men även att få bort språkstatus och dess värderingar om språk.

6. Sammanfattande analys av resultat

I den sammanfattande analysen av resultatet är den insamlade data bearbetad genom en fenomenografisk metod. Resultatet tolkas och förstås utifrån begreppen uppfattning och tillvarata. Begreppen som används i studien är utifrån vårt syfte; hur förskollärare uppfattar sitt arbete med att tillvarata flerspråkiga barns modersmål i verksamheten. Utifrån syftet har vi använt oss av dessa begrepp som tolkningsbegrepp för att få svar på syftet och forskningsfrågor. Avsnittet avslutas med en kort slutsats av analysen.

Utifrån resultatet tolkar vi att förskollärarnas uppfattning om arbetet med flerspråkiga barns modersmål är att de anser att barnens modersmål är viktigt. Att alla barn ska känna sig delaktiga i verksamheten och att alla språk är lika viktiga. Som förskollärare ska man ha kunskap och vara medveten om hur barn lär sig språk och vilken påverkan det har för individen. Dessutom tolkar vi att samtliga förskollärare är medvetna om sitt förhållningssätt och vad den har för betydelse i arbetet med flerspråkiga barns modersmål. Vi uppfattar även att förskollärarna anser att de har tillräckligt med kunskap om området. Utifrån de intervjuer som har gjorts under studiens gång har vi fått intrycket av att förskollärarna vill utvecklas i arbetet med flerspråkiga barns modersmål och få arbeta mer med det.

Vidare uppfattar vi att de flesta av förskollärarna arbetar aktivt med flerspråkiga barns modersmål utifrån deras beskrivning. De tillvaratar barnens modersmål under olika tillfällen under dagen. De använder sig av olika metoder i arbetet för att synliggöra barnens modersmål i verksamheten. Vi uppfattar att det finns utmaningar i arbetet med flerspråkiga barns modersmål. Utmaningarna är tidsbrist, brist på planeringstid, för många språk att hantera och att hitta stödmaterial för att främja barnens språk.

Vi uppfattar att förskollärarna tillvaratar flerspråkiga barns modersmål genom olika strategier och tillfällen under dagen. Det tolkas som att de flesta förskollärare vill tillvarata barnens modersmål på ett naturligt sätt och synliggöra det i alla tillfällen under dagen, att det inte behöver vara planerade aktiviteter. Naturliga situationer är fruktstund, blöjbyten, måltider och utomhus situationer. Strategierna som förskollärarna använder sig

av för att tillvarata barnens modersmål är sång, böcker, digitala verktyg samt ord och fraser. Vi uppfattar att en av förskollärarna tillvaratar barnens modersmål på ett annat sätt, att med hjälp av reflektioner och diskussioner tillsammans med barnen skapas det andra tillfällena att stödja barnens modersmål. Vi tolkar att förskolläraren tänker utanför ramarna och utmanar sig själv i arbetet och har mycket erfarenhet och kunskap inom ämnet. Strategierna som förskollärarna använder sig av tolkar vi som användbara och att de för in det i verksamheten på ett naturligt sätt. Vi uppfattar att förskollärarna frågar föräldrar om ord och fraser på deras språk till verksamheten. Detta tolkar vi som att förskollärarna endast frågar om råd när det behövs och tillvaratar inte föräldrarnas kunskaper tillräckligt.

En kort slutsats är att vi uppfattar att förskollärarna vill arbeta med flerspråkiga barns modersmål och använder sig av olika strategier i verksamheten. Dock uppfattar vi att förskollärarna arbetar med det olika mycket och att det finns stor skillnad på kunskap inom området. Utifrån förskollärarnas svar uppfattar vi att det är svårt att hantera många språk och få in språken i verksamheten. Detta kan bero på tidsbrist, intresse och kunskap. Avslutningsvis är förskollärarna medvetna om hur viktigt förhållningssättet är och vilken betydelse barnens modersmål har för att utveckla andra språk.

7. Diskussion

I det här kapitlet presenteras diskussionen för studien. Utifrån syftet diskuteras sammanfattande analys och resultat utifrån tidigare forskning i relation till vårt syfte; hur förskollärare uppfattar sitt arbete med att tillvarata flerspråkiga barns modersmål i verksamheten. Avslutningsvis diskuteras studiens resultat i förhållande till yrkesrollen.

Utifrån den sammanfattande analysen och resultatet uppfattas det som att förskollärarna i studien är väl medvetna om sitt förhållningssätt. Och vad den har för betydelse för deras arbete med flerspråkiga barns modersmål. I analysen fick vi fram att förskollärarna uppfattar sitt arbete med flerspråkiga barns modersmål som positivt. Att de anser att flerspråkighet och barnens modersmål som värdefulla. De uppfattar även för att lära sig andra språk, behöver man arbeta med modersmålet. Detta kan vi se likheter med Haworth et al. (2006) studie där de tar upp att lärarna ska ha en positiv inställning och tillvarata alla barns språk i verksamheten. Om lärarna tar tillvara på alla språk lär barnen sig av varandra. En förskollärare i studien lyfte upp språkstatus och anser att detta ska försvinna eftersom att alla språk ska vara lika värda. Som vi nämnde tidigare visar resultatet att förskollärarna är positiva till flerspråkighet och att arbeta med barnens modersmål, vilket vi kan jämföra med Ladbergs (2015) skrift som visar att flerspråkighet sällan uppmuntras i svenska miljöer. Ladbergs skrift utgår från samhället och inte enbart lärare. Enligt vårt resultat visar det tvärtom att förskollärare är väl medvetna om arbetet med flerspråkiga barns modersmål och försöker synliggöra det i verksamheten. Förskollärarna är utbildade och har i uppdrag att arbeta med barns modersmål.

Vidare lyfter förskollärarna att barnens modersmål är betydelsefulla för barnens självkänsla och känna trygghet. Dessutom är det viktigt att ha en positiv inställning och se utvecklingsmöjligheter inom området. Skans (2011) påpekar att pedagoger ska ha förståelse för barns språk och det ska anpassas i verksamheten. Pedagogerna ska även möta flerspråkiga barns bakgrunder och tillvarata deras modersmål. Trots att förskollärarna uppfattar sitt arbete med flerspråkiga barns modersmål som viktigt. Uppfattar vi att alla inte tillvaratar och synliggör språken i verksamheten tillräckligt. Detta kan bero på att förskollärarna inte har tillräckligt med kunskap, intresse och engagemang om ämnet. Men även andra faktorer som tidsbrist. Å andra sidan nämner de

flesta förskollärare att de arbetar med barnens modersmål i naturliga situationer under dagen. Om de gör det anser vi att det inte behövs extra tid för arbetet utan det handlar mer om engagemang och kunskap. Både Calderon, Frank (2004) och Svensson (2012) nämner att pedagogerna ska vara medvetna om barnens språkkunskaper och skapa möjlighet för att utveckla dessa.

Förskollärarna i studien beskriver sitt arbete med flerspråkiga barns modersmål med att de tillvaratar alla tillfällen under dagen. Dessa tillfällen kan ske i naturliga situationer som exempelvis blöjbyten, måltider, utomhus aktiviteter, sångstund och fruktstund. I vår studie nämner förskollärarna att under måltiderna använder de sig av ord och fraser på barnens språk. Det kan vara ord som vatten och mjölk, för att främja barnens språk. Detta kan vi jämföra med Kulttis (2014) studie där hon undersöker måltiderna på en förskola. Där tillvaratas inte barnens modersmål, kunskap och erfarenhet. Pedagogerna talar endast svenska med barnen, vilket skiljer sig från vår studie. Vidare nämner förskollärarna i vår studie att de använder sångstunder för att sjunga och lyssna på sånger på barnens språk, för att främja och tillvarata barnens språk. I Kulttis (2013) studie om sångstunder som språkinlärning visar det sig att pedagogerna inte tillvaratar barnens modersmål. Trots det tog barnen eget initiativ och sjöng sånger på deras språk. Detta accepterades av pedagogerna. Skillnaderna på vår studie och Kulttis (2013) studie är att förskollärarna i vår studie tillvaratar barnens språk under sångstunderna. Likheterna mellan studierna är att både pedagoger och förskollärare har en acceptans till barnens modersmål.

Utifrån resultatet beskrev förskollärarna att det finns utmaningar med att arbeta med flerspråkiga barns modersmål. Utmaningarna är tidsbrist, att hitta stödmaterial samt främja alla språk lika mycket. Utmaningarna kan bero på olika faktorer. Det kan vara att förskollärarna inte har tillräckligt med kunskap om vilka material som finns eller hur de ska gå tillväga. Det kan även vara att all personal på avdelningen inte är lika intresserade i arbetet med flerspråkiga barns modersmål, men även att vissa språk är mer tillgängliga än andra och då läggs det mer tid till dessa. Personalen kan ha fördomar om vissa språk och har brist på kunskap. Ladberg (2015) påpekar att i samhället anses vissa språk som mer användbara än andra. Detta kan påverka barnens självkänsla och identitet eftersom språk och identitet hör ihop skriver Calderon och Frank (2004).

Samtliga förskollärare i studien tillvaratar flerspråkiga barns modersmål genom olika strategier. Det kan vara strategier som sång, böcker, digitala verktyg, ord och fraser. De använder sig även av flerspråkig personal och föräldrars kunskaper. Haworth et al. (2006) skriver att lärarna ska vara medvetna om vilka strategier som är användbara i arbetet med flerspråkiga barns modersmål. Vi upplever att strategierna som förskollärarna använder sig av för att tillvarata barnens modersmål är användbara eftersom de försöker göra alla barn delaktiga och att deras språk får synas i verksamheten genom olika strategier. En av förskollärarna tillvaratar böckerna som är skrivna på olika språk genom att jämföra tecken och bokstäver med varandra. Vi upplever att förskolläraren tänker utanför ramarna eftersom förskolläraren använder böckerna som hjälp inte bara för läsning utan för att kunna urskilja och se likheter mellan olika tecken och bokstäver. Detta förvånade oss eftersom vi aldrig har tänkt på detta sätt tidigare och inte erfarit det. Denna strategi är ett annat sätt att tillvarata flerspråkiga barns modersmål och även få barnen att reflektera och diskutera. Vi tror att med hjälp av detta sätt uppmärksammas både likheter och olikheter i språk men även att man skapar ett intresse och uppmuntrar barnens modersmål samt identitet. Detta kan vi se likheter med Svenssons (2012) studie som nämner att förskolläraren kan uppmuntra, stödja och tillvarata barnets intresse tillsammans med barnet.

Under vissa tillfällen tar även förskollärarna hjälp av barnens föräldrar men vi tolkar det som att det sällan sker. Anledningen till att förskollärarna inte tar tillvara på föräldrarnas kunskaper kan vara att det svenska språket inte räcker till men även rädsla från båda parterna. Att förskollärarna inte vågar fråga om hjälp och föräldrarna inte vill lägga sig i förskollärarens arbete. Men det kan även vara att de ser det som en kulturkrock, att olika kulturer möts. Enligt Thomauskes (2011) studie visar det sig att föräldrar är positiva till att pedagogerna arbetar med flerspråkiga barns modersmål för de anser att det är en tillgång till att känna tillhörighet till sina familjerötter och ursprungsland, men även för att modersmålet är en viktig del för barns identitet. Vi anser att detta beror på vilket förhållningssätt förskollärarna har och hur de bjuder in föräldrarna i verksamheten samt tillvaratar deras kunskaper. I Pallas (2004) studie visar det sig att pedagogerna använder sig av andra metoder för att tillvarata föräldrarnas kunskaper om inte svenska språket

räcker till. Det använder sig av tolk, bilder, barnets syskon och översätta skrifter för att bjuda in föräldrarna i verksamheten.

Under intervjuerna förväntade vi oss att förskollärarna skulle nämna något om språkväxling i deras arbete med flerspråkiga barns modersmål. Eftersom vi tänkte att det skulle förekomma i mångkulturella förskolor för att barnen är flerspråkiga. En anledning kan vara att förskollärarna inte har fördomar om språkväxling och därför påpekas inte detta. Vi upplever att förskollärarna är uppmärksamma och har kunskap om aktuell forskning om språkväxling, vilket är att barn har stor kontroll över sina språk för att kunna språkväxla (Musk & Wedin 2010).

Vi förväntade oss även att förskollärarna skulle tillvarata föräldrarnas kunskaper mer eftersom föräldrarna kan språket och har erfarenhet om det, men även för att förskolorna ligger i mångkulturella områden. Dessutom är det en kostnadsfri tillgång att utnyttja och som inte kräver mycket tid. Det kan tilläggas att förskollärarna i studien är medvetna om hur betydelsefullt flerspråkiga barns modersmål är samt hur viktigt modersmålet är för att lära sig andra språk. Trots detta upplever vi att det som vissa förskollärare säger i studien inte motsvarar hur de tillvaratar språken i verksamheten.

7.1. Yrkesroll

Resultatets konsekvenser för yrkesrollen är att det finns utmaningar i arbetet med flerspråkiga barns modersmål. Utmaningarna begränsar arbetet för förskollärarna vilket gör att de inte kan arbeta med barnens modersmål fullt ut. En konsekvens utifrån resultatet är att föräldrarnas kunskaper inte tillvaratas tillräckligt. För yrkesrollen innebär detta att man går miste om bra och användbar kunskap. En idé är att förskolechefen ger alla pedagoger i verksamheten möjlighet att få utbildas och utvecklas i arbetet med flerspråkiga barns modersmål, men även att barns modersmål lyfts igen i verksamheten och betydelsen av att tillvarata det.

8. Vidare forskning

Efter avslutad studie har det uppstått nya tankar och idéer till vidare forskning. Ett sätt kan vara att undersöka arbetet med flerspråkiga barns modersmål med hjälp av observationer, men även att undersöka hur förskollärare arbetar med flerspråkiga barns modersmål i områden som inte är invandrartäta, där endast en eller två barn talar ett annat modersmål än svenska. En annan idé är att intervjua flerspråkiga barns föräldrar för att se deras perspektiv och hur de förhåller sig till ämnet.

Referenslista

Bergstedt, Bosse. & Lorentz, Hans. (2004). *Lärandets skilda vägar: Om kunskapsbildning i mångkulturella kontexter*. Pedagogiska institutionen: Lunds universitet.

Bjereld, Ulf. & Demker, Marie. & Hinnfors, Jonas. (2013). *Varför vetenskap?* 3 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Calderon, Lena. & Frank, Alexandra. (2004). *Komma till tals: flerspråkiga barn i förskolan*. Myndigheten för skolutveckling.

Dahlgren, Lars Ove. & Johansson, Kristina. (2015). Fenomenografi. I Fejes, Andreas. & Thornberg, Robert. (red.) *Handbok i kvalitativ analys*. 2 uppl. Liber: Studentlitteratur.

Denscombe, Martin. (2014). *Forskningshandboken: För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Ference, Marton. & Shirley Booth. (2002). *Om lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Haworth, Penny., Cullen, Joy., Simmons, Heather., Schimanski, Liz., McGarva, Pam. & Woodhead, Eileen. (2006). 'The Role of Acquisition and Learning in Young Children's Bilingual Development: A Sociocultural Interpretation', *International Journal Of Bilingual Education And Bilingualism*, 9, 3, pp. 295- 309. DOI: 10.1080/13670050608668651

Kultti, Anne. (2013). Singing as language learning activity in multilingual toddler groups in preschool. *Early Child Development and Care*. 183:12, 1955-1969, DOI: 10.1080/03004430.2013.765868

Kultti, Anne. (2014). Mealtimes in swedish preschools: Pedagogical opportunities for toddlers learning a new language. *Early Years: An International Journal of Research and Development*, 34(1), 18-31.

Ladberg, Gunilla. (2015). *Barn med flera språk: tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, förskola, skola och samhälle*. Liber: Stockholm.

Lunneblad, Johannes. (2013). *Den mångkulturella förskolan: motsägelser och möjligheter*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Magne Holme, Idar. & Krohn Solvang, Bernt. (1997). *Forskningsmetodik: om kvalitativa och kvantitativa metoder*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Musk, Nigel. & Wedin, Åsa. (2010). *Flerspråkighet, identitet och lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Palla, Linda. (2004). *Flerspråkighet i den mångkulturella förskolan: förutsättningar, förhållningssätt och strategier*. Magisteruppsats, Institutionen för beteendevetenskap. Kristianstad: Högskolan Kristianstad.

Skans, Anders. (2011). *En flerspråkig förskolas didaktik i praktiken*. Malmö Studies in Educational Sciences Licentiate Dissertation Series 2011:16 Sverige.

Skolverket. (2013). *Flera språk i förskolan: teori och praktik*. Stockholm: Skolverket.
https://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskildpublikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2Fblob%2Fpdf3036.pdf%3Fk%3D3036
(2017.04.29).

Skolverket. (2016). *Läroplanen för förskolan Lpfö 98: reviderad 2016*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket. (2017). Tillgänglig på Internet:
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/larande/sprak/modersmal>

Svensson, Ann-Katrin. (2012). Med alla barn i fokus: om förskolans roll i flerspråkiga barns språkutveckling. *Paideia*, (4), s.29-37.

Thomauske, Nathalie. (2011). The Relevance of Multilingualism for Teachers and Immigrant Parents in Early Childhood Education and Care in Germany and in France. *Intercultural Education*, 22(4), 327-336.

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer, inom humanistisk samhällsvetenskaplig forskning*. u.o.:Elanders Gotab.

Bilaga 1

Missivbrev

Hej!

Vi är två lärarstudenter som heter Rose-Marie Desanginés och Lisa Pålsson som nu studerar sista terminen på förskolläraryrket på Högskolan Kristianstad. Vi har påbörjat vårt examensarbete på 15 högskolepoäng, där vi har valt att skriva om förskollärares arbete med flerspråkiga barns modersmål.

Syftet med vår studie är att undersöka hur förskolläraren tillvaratar flerspråkiga barns modersmål i verksamheten. Vi önskar intervjua förskollärare. Under intervjun kommer vi använda oss av ljudupptagning och anteckningar. Vi beräknar att intervjun tar 30-45 minuter eftersom vi har en del frågor.

Vi följer de forskningsetiska principerna: informationskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Vilket innebär att deltagandet i intervjun är frivilligt och ni kan när som helst avbryta intervjun. Alla deltagare i undersökningen kommer vara anonyma och namnen kommer bytas ut. Materialet och resultatet som vi får in kommer endast användas i forskningsändamål till vårt examensarbete. Material som ljudupptagning kommer att förstöras efter vår studie är klar.

Om ni har några frågor om vår undersökning så kan ni kontakta oss eller vår handledare.

Med vänliga hälsningar
Rose-Marie Desanginés och Lisa Pålsson

Rose-Marie Llanca Desanginés
xxxxxxxxxxx@stud.hkr.se
Mobil: xxxxxxxxxxx

Lisa Pålsson
xxxxxxxxxxx@stud.hkr.se
Mobil: xxxxxxxxxxx

Handledare: Elisabet Radeklev
xxxxxxxxxxx@hkr.se

Bilaga 2

Intervjufrågor:

- Hur många barn med ett annat modersmål än svenska finns det på er avdelning?
Har antalet barn med annat modersmål ökat och hur påverkar det er verksamhet?
- Vilka olika modersmål finns det i er barngrupp?
- Hur hjälper ni barnen att utveckla sitt modersmål?
- Vilka tillfällen under dagen skapas det möjlighet att tillvarata barnens modersmål? Hur går ni tillväga?
- Vilka är de största utmaningarna i arbetet med flerspråkiga barns modersmål?
- På vilket sätt berikar barnens kultur förskolan?
Hur får ni hjälp av modersmålsstödjare eller vårdnadshavare?
- Hur tar ni tillvara på föräldrarnas kunskaper och språk i den dagliga verksamheten? Finns det föräldrar närvarande i verksamheten?
- Vilka kunskaper behövs för att tillvarata flerspråkiga barns modersmål?
- Anser ni att ni har tillräckligt med kunskap för att arbeta med flerspråkiga barn modersmål? Eller finns det områden inom flerspråkighet som ni vill utveckla?
Beskriv.
- Vad är det viktigaste med arbetet med flerspråkiga barns modersmål?